

Μένιος Σακελλαρόπουλος / “Πικρό Γάλα”

15/10/2019

«Δεν είναι όλοι οι δρόμοι για όλους

κι ο καθένας έχει το ριζικό του...»

Γράφει ο Άγγελος Πετρουλάκης

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Γιατί, άραγε, να μην έχουμε συχνά όμοια μυθιστορήματα από το περιβόλι της ελληνικής λογοτεχνίας; Αυτή ήταν η πρώτη σκέψη που έκανα τελειώνοντας το «Πικρό γάλα» του Μένιου Σακελλαρόπουλου, που αναπλάθει μυθιστορηματικά τη ζωή ενός καλού Έλληνα, του φούρναρη Φώτη Ραπακούση, συλλέκτη και ιδρυτή ενός από τα πλέον σημαντικά ιστορικά μουσεία μας, του «Μουσείου των όπλων του αγώνα» στο Νησάκι της Λίμνης των Ιωαννίνων.

Το πάθος τού συλλέκτη το έχω ζήσει από κοντά, παρακολουθώντας χρόνια τώρα τον φίλο μου Νίκο Παπαθεοδώρου, σεβαστή μορφή της Λάρισας, που για δεκαετίες ολόκληρες, παράλληλα με την ιατρική, αναζητούσε σπάνια ιστορικά στοιχεία για τη Λάρισα. Την πολύτιμη συλλογή του την έχει προσφέρει στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της πόλης, της οποίας πλέον είναι ευεργέτης.

Ο λόγος αυτός είναι η αιτία που ένιωσα μεγάλη συγκίνηση φτάνοντας στις τελευταίες σελίδες τού μυθιστορήματος, στις οποίες ο Μένιος Σακελλαρόπουλος “αποκαλύπτει” τον φωτεινό δρόμο τού μικρού Φώτη.

Jpeg

Ο άλλος λόγος που μου προκάλεσε συγκίνηση είναι πως το «Πικρό γάλα» το διάβασα μετά από την ανάγνωση αρκετών βιβλίων (Ελλήνων και ξένων), τα οποία μου προκαλούσαν ένα είδος κατάθλιψης. Τελικά είναι η λογοτεχνία όχημα μόνο ψυχοφθόρων καταστάσεων; Σίγουρα, η λογοτεχνία ως χάρτης της ίδιας της ζωής, παρουσιάζει κάθε εκδοχή της. Όμως, στην ηλικία μου, νιώθω την ανάγκη να γίνομαι κοινωνός αισιόδοξων μηνυμάτων και καταστάσεων. Με κούρασαν τα μαύρα τού κόσμου, οι περιπέτειες των περιθωριακών, οι

απελπισμένοι τής ζωής. Υπάρχουν και φωτεινοί άνθρωποι γύρω μας, οι οποίοι μας δείχνουν γόνιμους δρόμους...

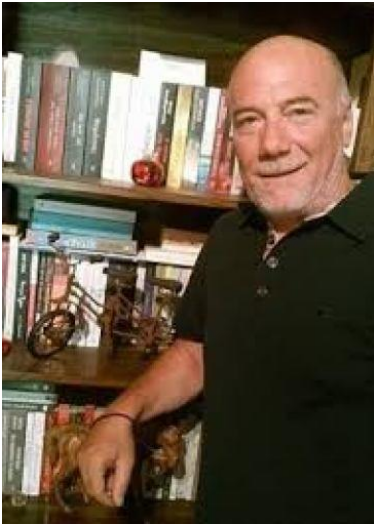
Ένας τέτοιος άνθρωπος είναι ο (άγνωστος σε μένα) Φώτης Ραπακούσης, τη ζωή του οποίου, με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία, έκανε μυθιστόρημα ο εξαιρετικός Μένιος Σακελλαρόπουλος.

Το «Πικρό γάλα» δεν είναι, λοιπόν, αποκύημα φαντασίας. Είναι η λογοτεχνική μεταφορά μιας ζωής που ξεκίνησε από το τίποτα και εξελίχθηκε σε κάτι σπουδαίο. Για τούτο, θα τολμούσα να του δώσω και τον χαρακτηρισμό “διδακτικό” μυθιστόρημα. Η νίκη του καλού επί του κακού. Τι πιο εποικοδομητικό;

Το ότι αποτελεί βιογραφία, ο αναγνώστης το αντιλαμβάνεται στο τέλος του βιβλίου. Μόνο που δεν είναι ιστορική βιογραφία κάποιου ανθρώπου που διαφέντεψε τις μοίρες των πολλών. Είναι η βιογραφία ενός παιδιού το οποίο δεν λογάριασε ούτε η ιστορία, ούτε η καθημερινότητα. Είναι η ζωή ενός ανώνυμου, νησιτικού και ξυπόλητου παιδιού, που δεν ονειρεύτηκε να κατακτήσει τον κόσμο, αλλά διεκδίκησε το δικαίωμα να ζει ανθρώπινα, να ψάχνει την αγάπη, να ζητά το αυτονόητο: μια θέση στη ζωή. Παράλληλα είναι και κάποιες σελίδες τής παράπλευρης ιστορίας τής χώρας, μιας χώρας ρημαγμένης από δυο πολέμους, που δεν μπορούσε να θρέψει τα παιδιά της. Ο μικρός Φώτης δεν ήταν η εξαίρεση. Χιλιάδες παιδιά μεγάλωσαν σαν τον Φώτη, η ορεινή Ελλάδα πεινούσε στη δεκαετία του '50. Η γενιά που μεγάλωσε μετά τους πολέμους, ναι μεν γνώρισε την ειρήνη, αλλά μεγάλωσε με τρομερές στερήσεις, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο χώρα. Οι σημερινές γενιές ούτε που μπορούν να διανοηθούν εκείνες τις συνθήκες. Όμως εκείνες οι συνθήκες έβγαλαν κάποιους ανθρώπους πραγματικά διαμάντια. Για ένα απ' αυτά τα διαμάντια γράφει ο Μένιος Σακελλαρόπουλος κι εγώ τον συγχαίρω για το εγχείρημά του. Φτάνει τόση κατάθλιψη και τόση κρίση ταυτότητας σε μια κοινωνία που τα έχει όλα. Καιρός ήταν, ως αναγνώστης, να ταξιδέψω μαζί με τους γνήσιους αγωνιστές τής ζωής, οι οποίοι μετέτρεψαν τα άγονα χωράφια της και ολάνθιστα περιβόλια.

Ο μικρός Φώτης με τον αδελφό του, παιδιά πατέρα που σκοτώθηκε πατώντας μια ξεχασμένη νάρκη, ζουν με τις πάμφτωχες μάνα και γιαγιά τους, στο επίσης φτωχό χωριό τής Ηπείρου, το Αηδονοχώρι (Οστανίτσα) της Κόνιτσας Ιωαννίνων. Η πείνα και η αθλιότητα που είναι βρόγχος στον λαιμό τής οικογένειας, αναγκάζει τη μητέρα να στείλει τα παιδιά της σε ιδρύματα. Είναι οι Παιδουπόλεις που είχε ιδρύσει η τ. βασίλισσα Φρειδερίκη, που για

πολλά παιδιά ήταν λιμάνια σωτηρίας, αλλά για κάποια ένα κάτεργο, ανάλογα με τους ανθρώπους που τα διαφέντευαν και τα μυαλά τους.

Για τον Φώτη ήταν κάτεργα. Ο δε χαρακτήρας τού Φώτη ασυμβίβαστος, τόσο που συχνά οι αντιδράσεις του ήταν ακραίες. Ο συγγραφέας δίνει εύστοχες περιγραφές μιας αντικοινωνικότητας που οφείλεται στην έλλειψη της αγάπης και στη διαρκή αναζήτησή της. Όπου ο Φώτης διαισθανόταν την αγάπη, γινόταν το παιδί θαύμα. Μόνο που στα χρόνια εκείνα, η παιδαγωγική σπάνια συναντιόνταν με την αγάπη, ήταν περισσότερο μια άσκηση εξουσίας και μάλιστα ιδιαίτερα σκληρή. Όπου, όμως, συναντούσε βία, γινόταν αγρίμι. Αργότερα, στρατιώτης, θα ομολογήσει:

«Είμαι σε όλη μου τη ζωή κυνηγημένος και γι' αυτό έγινα ένα αγρίμι. Τι φταίει πάνω μου;»

Αυτό που έφταιγε στον χαρακτήρα τού Φώτη δεν ήταν τίποτα περισσότερο από τη διεκδίκηση της αξιοπρέπειας. Ο συγγραφέας ξέρει να οδηγεί τον αναγνώστη σ' αυτήν τη διαπίστωση, μέσα από τα περιστατικά που περιγράφει, έτσι ώστε τα συναισθήματα που αναπτύσσονται να μην δημιουργούν ψυχοπλακωτικές καταστάσεις. Παράλληλα γνωρίζει καλά τους κανόνες της μυθιστορηματικής γραφής, έτσι ώστε να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τού αναγνώστη, καθηλώνοντάς τον με την αβίαστη ροή της τριτοπρόσωπης αφήγησης.

Ο ήρωάς μας, ο Φώτης, θα βρει τον δρόμο του, μόνος του, δίπλα σε ανθρώπους που του έδωσαν αγάπη και τον εμπιστεύθηκαν. Θα κάνει οικογένεια, θα επαγγελματοποιηθεί επιτυχημένα, με πολύ ιδρώτα και μόχθο, έχοντας στο πλάι του μια γυναίκα που θα του προσφέρει ό,τι επιθυμούσε: κατανόηση και αγάπη. Η Ντίνα (Κωνσταντίνα Κούρου) θα του σταθεί, ενστερνιζόμενη σε απόλυτο βαθμό τον αγώνα του:

«Τον κοιτούσε με θαυμασμό κι αγάπη και τον καμάρωνε που από το πουθενά έστησε ένα μαγαζί που μάζευε πια κόσμο κι από άλλες γειτονιές. Το ψωμί που έφτιαχνε, οι πίτες, τα στριφτά, ακόμα και τα απλά κουλούρια, όλα αγνά, ήταν μοναδικής νοστιμιάς, με μεράκι και ψυχή, κι αυτό έκανε τον κόσμο να τον προτιμά, αποκτώντας πιστή πελατεία που δεν τον άλλαζε με τίποτα».

Αυτός, ο σχεδόν αγράμματος φούρναρης, που όμως λάτρευε την ιστορία, κάποια στιγμή, θα ανακαλύψει την αγάπη του για τα κειμήλια. Η επαφή του με δυο αξιόλογους ανθρώπους των Ιωαννίνων θα είναι ο φωτεινός δρόμος τού δικού του αστεριού, που θα τον βαδίσει με αυτοπεποίθηση και πάθος. Σχεδόν χωρίς να το συνειδητοποιήσει γίνεται συλλέκτης, σχεδόν χωρίς να το συνειδητοποιήσει συγκεντρώνει σημαντικά ενθυμήματα της οθωμανικής περιόδου και του αγώνα τής ανεξαρτησίας. Και θέλοντας, όλους αυτούς τους θησαυρούς να τους μοιράζεται με τους πολλούς, προχωρά σ' ένα σημαντικό κεφάλαιο, αυτό του δωρητή.

Ως δωρητή θα τον γνωρίσει ο συγγραφέας. Ο Μένιος Σακελλαρόπουλος αποφασίζει να κάνει τη ζωή τού Φώτη Ραπακούση (που σήμερα είναι ο διευθυντής τού Μουσείου Αλη Πασά και Επαναστατικής Περιόδου), μυθιστόρημα. Και γράφει αυτό το εξαιρετικά δομημένο μυθιστόρημα, που δεν ασχολείται με το περιθώριο της ζωής, ούτε επινοεί εξωφρενικούς χαρακτήρες και καταστάσεις, αλλά είναι η ίδια η ζωή στην καλύτερή της και πιο γόνιμη έκφραση.

Με συγκίνησε...

Λάρισα, 15/10/2019